

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1939 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande det civila pensionsväsendet samt beträffande pensioner att utgå dels från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., dels ock av affärsdrivande verks medel.

Beträffande utredningen i de ärenden, som behandlas i utlåtandet, får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till vederbörande propositioner och motioner.

Civila pensionsväsendet.

1:o.

Förra epidemisjuksköterskan Johanna Maria Johansson. I en den 10 februari 1939 dagtecknad proposition nr 108 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra epidemisjuksköterskan Johanna Maria Johansson må, räknat från och med den 1 januari 1937, å henne från statens pensionsanstalt tillkommande avkortad pension åtnjuta förhöjning med sådant belopp, att sammanlagda pensionen kommer att motsvara hel pension, under villkor dock att till pensionsanstalten för tiden 1 januari 1925—30 april 1932 för Johanssons pensionering erlagda avgifter icke återkrävas.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att Johansson är född den 31 augusti 1880 och således 58 år gammal;
att hon under tiden 10 maj 1903—31 december 1924 varit anställd såsom sköterska vid Hudiksvalls stads epidemisjukhus;

att Johansson i nämnda befattning från och med den 1 januari 1922 vunnit delaktighet i statens pensionsanstalt, därvid för beredande åt Johansson av hel pension vid uppnående den 31 augusti 1935 av föreskriven pensionsålder retroaktiv tjänstårsberäkning medgivits från och med den 31 augusti 1910 mot vederbörliga engångsavgifter;

att Johansson, sedan epidemisjukvården från och med år 1925 övertagits av Gävleborgs läns landsting, jämlikt beslut av styrelsen för förenämnda epidemisjukhus under tiden 1 januari 1925—25 oktober 1927 fortfarande tjänstgjort vid epidemisjukhuset, där driften under denna tid fortsatts genom stadens försorg men på landstingets bekostnad i avbidan på färdigställandet av nytt epidemisjukhus för landstingets räkning;

att Johansson på grund av sistnämnda tjänstgöring åtnjutit avlöning av landstinget, vilken avlöning utgått till och med utgången av år 1927;

att Johansson, som icke vunnit anställning vid landstingets nya epidemisjukhus i Hudiksvall, därefter under tiden intill utgången av april månad 1932 anlitats såsom reservsjuksköterska i Hudiksvalls stad i den öppna sjukvården och såsom vikarierande sjuksköterska vid vårdhemmet i Hudiksvall;

att drätselkontoret i Hudiksvall till statens pensionsanstalt erlagt pensionsavgifter för den av Johansson innehavda befattningen såsom sjuksköterska vid Hudiksvalls stads epidemisjukhus jämväl för åren 1925—1931, oaktat Johansson under denna tid icke innehaft pensionsberättigande befattning;

att nyss omförmälda befattning avförts från vidare delaktighet i statens pensionsanstalt från och med den 1 januari 1932;

att Johansson under tiden 1 maj 1932—31 december 1936 — med undantag för tiden 1 september—31 december 1934, varunder hon varit tjänstledig för enskilda angelägenheter — innehaft med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad anställning såsom epidemisjuksköterska vid Gävleborgs läns landstings epidemisjukhus i Bergsjö och Bollnäs;

att statens pensionsanstalt, som funnit den av Johansson under tiden 1 januari 1925—30 april 1932 innehavda anställningen icke kunna till någon del tillgodoräknas henne såsom tjänstår, genom beslut den 5 februari 1937, vari Kungl. Maj:t i regeringsrätten ej gjort ändring, tillerkänt Johansson avkortad pension till belopp av 747 kronor för år, vartill kommer pensionsförhöjning, 141 kronor för år, ävensom dyrtidstillägg;

samt att hel pension till Johansson skulle uppgå till 1,000 kronor för år jämte pensionsförhöjning å 176 kronor för år och dyrtidstillägg.

Statens pensionsanstalt har anfört i huvudsak följande:

Det tiden 1 januari 1925—30 april 1932 omfattande avbrottet i tjänstårsberäkningen synes närmast hava föranletts av epidemisjukvårdens omläggning och ej av något Johanssons förvållande. Då Johansson vann inträde i pensionsanstalten, torde hon haft grundad anledning räkna med att, bortsett från å tjänstårsberäkningen inverkan eventuell tjänstledighet samt möjligen ifrågakommande avgång med sjuk- eller invalidpension, vid uppnåendet av pensionsåldern, 55 år, bliva berättigad till hel pension. I betraktande av nu anförda omständigheter och med hänsyn till Johanssons mer än 7-åriga tjänstetid före den 31 augusti 1910, då hon fått börja räkna tjänstår för pension, finner pensionsanstalten skäligt, att hennes ansökan om tilläggs pension på det sätt bifalles, att hon erhåller rätt att såsom tjänstår för pension räkna jämväl nyssnämnda tid 1 januari 1925—30 april 1932. Genom sådant medgivande, för vilket emellertid riksdagens medverkan lär vara erforderlig, skulle Johansson bliva berättigad till hel tjänstepension från och med den 1 januari 1937.

Föredragande *departementschefen* har anfört huvudsakligen följande:

Med hänsyn till omständigheterna i ärendet finner jag skäligt, att pensionen åt Johansson — med tillämpning från och med den 1 januari 1937, då Johansson avgått ur tjänst — beräknas såsom om Johansson innehade för hel pension erforderligt antal tjänstår. Såsom villkor för dylikt medgivande synes emellertid böra gälla, att till pensionsanstalten för tiden 1 januari 1925 —30 april 1932 erlagda avgifter för Johanssons pensionering icke återkrävas.

Med biträdande av vad Kungl. Maj:t föreslagit hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I. Utrikesdepartementet.

2:o.

Skrivbiträdet vid svenska beskickningen i Haag, vicekonsuln Gustaf G:son Björlin. I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att skrivbiträdet vid svenska beskickningen i Haag, vicekonsuln Gustaf G:son Björlin må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1,452 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Björlin är född den 12 augusti 1873 och således 65 år gammal;

att han under tiden april—november 1917 varit anställd såsom biträde vid svenska beskickningens i Petrograd B-avdelning (för tillvaratagande av tyska och österrikiska intressen i Ryssland under kriget), varunder han någon tid tjänstgjort såsom t. f. vicekonsul i Astrakan;

att han under tiden 15 maj 1918—31 maj 1919 innehaft anställning hos statens industrikommission;

att han under tiden 25 november 1919—17 januari 1920 tjänstgjort i utrikesdepartementets arkiv samt därefter intill utgången av september månad 1920 stått till utrikesdepartementets förfogande för tjänstgöring därstädes;

att han sedan den 1 oktober 1920 varit och fortfarande är anställd vid svenska beskickningen i Haag såsom skrivbiträde, dock att han under år 1921 varit förordnad att uppehålla en befattning såsom extra kanslist vid beskickningen, vilken befattning indragits från och med den 1 januari 1922;

att han den 25 maj 1929 av ministern för utrikes ärendena förordnats att vara olönad kanslist vid sistnämnda beskickning samt genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 september 1938 tillagts vicekonsuls namn;

samt att han sedan den 1 juli 1924 uppburit årligt arvode, varå några tilläggsförmåner ej utgått, till belopp av 3,600 floriner för år, motsvarande i svenskt mynt i medeltal omkring 5,360 kronor för år under åren 1924—1930 och omkring 8,600 kronor för år under tiden därefter.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Björlin till belopp av 1,452 kronor för år och därvid beträffande beräkningen av pensionsbeloppet anför, bland annat, följande:

Med hänsyn till arten av Björlin åliggande arbetsuppgifter anser statskontoret honom närmast vara att jämföra med icke-ordinarie befattningshavare i 12 lönegraden vid allmänna civilförvaltningen. Med utgångspunkt från pensionsunderlaget för manlig icke-ordinarie tjänsteman i berörda lönegrad, 2,304 kronor, vilket belopp — på sätt i tidigare liknande fall plägat ske — torde böra reduceras med 10 procent, motsvarande icke erlagda pensionsavgifter, skulle den årliga pensionen för Björlin, vilken vid beräknad avgång ur tjänst synes kunna åberopa en anställningstid i statens tjänst av 21 år, kunna bestämmas till $\frac{21}{30}$ av sålunda uppkommet belopp eller till 1,452 kronor.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

II. Försvarsdepartementet.

3:o.

Kamreraren vid arméns centrala beklädnadsverkstad, majoren i armén Carl Samuel Andreas Sandberg. I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 2 föreslagit riksdagen medgiva, att kamreraren vid arméns centrala beklädnadsverkstad, majoren i armén Carl Samuel Andreas Sandberg må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar kamrerarbefattningen, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — tilläggspension från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. till belopp av 504 kronor för år.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Sandberg är född den 29 oktober 1871 och således 67 år gammal;

att han från och med den 1 juli 1923 tjänstgjort och alltjämt tjänstgör såsom kamrerare vid arméns centrala beklädnadsverkstad, därvid han under

tiden intill den 14 juni 1924 i egenskap av kapten å aktiv stat vid Hälsinge regemente varit kommenderad att tjänstgöra å nämnda befattning;

att han sistnämnda dag avgått från kaptensbeställningen å aktiv stat med rätt till pension, i samband varmed han inträtt i Hälsinge regementes reserv samt utnämnts till major i armén;

att han beräknas komma att lämna sin befattning vid beklädnadsverkstaden med utgången av september månad 1939;

att han under tiden 1 mars 1928—12 oktober 1932 jämsides med kamrerarbefattningen uppehållit befattningen såsom verkstadsintendent vid beklädnadsverkstaden;

att Sandberg, som under sin tjänstgöring vid beklädnadsverkstaden till och med den 13 juni 1924 åtnjutit kaptens å aktiv stat avlöningsförmåner, under tiden därefter — förutom kaptenspensionen, 4,512 kronor för år jämte dyrtidstillägg — i egenskap av kamrerare åtnjutit arvode, varå dyrtidstillägg ej utgått, med 4,200 kronor för år under tiden till och med den 31 december 1935 och med 4,500 kronor för år från och med ingången av år 1936;

samt att han härförutom under förenämnda tid 1 mars 1928—12 oktober 1932, varunder han tillika tjänstgjort såsom verkstadsintendent, åtnjutit dag-arvode med 4 kronor för dag jämte dyrtidstillägg.

Arméförvaltningens intendentur- och civila departement hava hemställt om utverkande åt Sandberg, utöver honom såsom kapten tillkommande pension, av tilläggs pension såsom kamrerare vid arméns centrala beklädnadsverkstad med 504 kronor för år och därvid anført följande:

Officerare och underofficerare, vilka avgått från aktiv stat med pension och fyllnadspension samt tillträtt arvodesbefattning, avsedd att bestridas av pensionerad personal, hava, såvitt departementen hava sig bekant, icke tillerkänts särskild pension på grund av tjänstgöring i arvodesbefattning.

Här ifrågavarande kamrerarbefattning har emellertid icke varit avsedd att bestridas av pensionär utan torde få anses vara jämställd med vissa icke-ordinarie befattningar inom den civila förvaltningen.

Vid sådant förhållande och då Sandberg den 30 september 1939, då han lämnar kamrerarbefattningen, kommer att hava innehaft densamma i mer än 16 år, synes det skäligt, att Sandberg, utöver honom på grund av hans förutvarande militära anställning tillkommande pensionsförmåner, kommer i åtnjutande av viss årlig tilläggs pension.

Vad angår beloppet av en dylik tilläggs pension vilja departementen föreslå, att detsamma bestämmes till 504 kronor eller samma belopp, varmed tilläggs pension av 1931 års riksdag tilldelats förre domänofficeren i östra arméfördelningens stab, översten i armén friherre G. D. Leuhusen (prop. nr 51, p. 1; bankoutsk. utl. nr 27, p. 41; riksd. skr. nr 202, p. 36). Visserligen kunde Leuhusen åberopa en tjänstgöringstid i arvodesbefattning av omkring 21 år, men å andra sidan uppgick hans arvode till allenast 3,480 kronor för år jämte dyrtidstillägg.

Statskontoret har i avgivet utlåtande förklarat sig icke vilja göra erinran mot arméförvaltningens intendentur- och civila departements förslag.

Utskottet. Med hänsyn till i ärendet åberopade särskilda förhållanden har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

4:o.

Förre daglönaren vid Karlskrona örlogsvarv Johan Otto Olsson. Under punkten 3 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att förre daglönaren vid Karlskrona örlogsvarv Johan Otto Olsson må från och med den 1 juli 1939 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Olsson är född den 6 december 1880 och alltså 58 år gammal;

att han innehaft anställning såsom daglönare vid ingenjördepartementet vid Karlskrona örlogsvarv under omkring 25 år 10 månader eller under tiden 28 mars 1903—5 april 1913 och 2 september 1913—30 juni 1929, vid vilken sistnämnda tidpunkt han entledigats från sin anställning såsom övertalig till följd av de i samband med 1925 års försvarsorganisation vidtagna personalindragningarna;

att han vid avgången ur tjänst erhållit avskedsersättning med 6,000 kronor i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen;

att han jämlikt ett den 19 oktober 1936 utfärdat läkarintyg lider av kroniskt eksem å båda händerna och att hans arbetsförmåga i följd härav blivit så nedsatt, att han icke är i stånd att försörja sig genom arbete;

samt att Olsson, vilken har försörjningsplikt gentemot hustru och en minderårig dotter, saknar annan nämnvärd tillgång än en mindre jordbruksfastighet, som år 1936 taxeringsvärderats till 4,000 kronor samt är behäftad med in-teckningsskuld å 3,000 kronor, och att han befinner sig i bekymmersamma ekonomiska omständigheter.

Då för erhållande av förtidspension enligt förenämnda kungörelse den 15 januari 1926 (nr 10) för den personalgrupp, Olsson tillhört, erfordras att vid avgången ur tjänst hava uppnått en levnadsålder av 50 år samt en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av 15 år, har Olsson, som vid avgången den 30 juni 1929 uppnått en levnadsålder av omkring 48 $\frac{1}{2}$ år och innehade en sammanlagd anställningstid av omkring 25 år 10 månader, uppfyllt villkoren för förtidspension med avseende å tjänstetidens längd men däremot icke i fråga om uppnådd levnadsålder.

Med anledning av en till 1937 års riksdag avlåten motion (I: 122) om beviljande av en årlig pension åt Olsson anförde *bankoutskottet* (bankoutsk. utl. nr 23, p. 5) följande:

I de enstaka undantagsfall, då riksdagen tidigare medgivit pension åt anställningshavare vid försvarsväsendet, som avskedats på grund av 1925 års försvarsbeslut och i samband därmed tillerkänts avskedsersättning, har vederbörande redan vid avskedstillfället lidit av sjukdom, som i och för sig bort föranleda beviljande av sjukpension. I sådana fall då angivna förutsättning icke förelegat har riksdagen däremot ställt sig avvisande mot beviljande av pension. Denna restriktiva ståndpunkt har föranletts av faran för de vittgående konsekvenser, som eljest skulle kunna uppkomma.

Av utredningen i förevarande ärende framgår, att Olsson vid avgången ur tjänst år 1929 tillerkänts avskedsersättning med 6,000 kronor samt att den sjukdom, varav han nu lider, icke yppats under hans tjänstgöring. Med hänsyn härtill och under åberopande av det ovan anförda finner utskottet sig icke kunna förorda, att åtgärd vidtages i motionens syfte. Utskottet har därmed icke velat bestrida, att starka billighetsskäl tala för att Olsson, som efter en lång anställningstid i statens tjänst vid jämförelsevis hög ålder avskedats på grund av organisationsförändring, beredes någon pension av statsmedel, då han nu på grund av sjukdom icke längre kan försörja sig. Denna fråga synes emellertid enligt utskottets mening med hänsyn till dess principiella betydelse i första hand böra upptagas till prövning av Kungl. Maj:t.

I enlighet med bankoutskottets hemställan fann *riksdagen* (riksd. skr. nr 438) motionen icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har Olsson därefter anhållit att komma i åtnjutande av pension till högsta möjliga belopp och därvid, i anledning av vad bankoutskottet anför, överlämnat ett av tolv förutvarande arbetskamrater vid örlogsvarvet i juli månad 1937 utfärdat intyg, av vilket inhämtas, att Olsson redan under sin anställning vid varvet och även vid tidpunkten för entledigandet lidit av kroniskt eksem å båda händerna.

I utlåtande över nu nämnda ansökning har *marinförvaltningen* — med överlämnande av yttrande från *tjänstförrättande chefen för Karlskrona örlogsvarv*, däri vitsordats, att Olsson redan under sin tjänstetid vid örlogsvarvet besvärats av förenämnda sjukdom — anfört i huvudsak följande:

I ärendet kan icke anses tillförlitligen styrkt, att Olsson vid sitt avsked lidit av sådan sjukdom, som i och för sig bort föranleda beviljande av sjukpension. I likhet med utskottet finner marinförvaltningen emellertid starka billighetsskäl tala för att sökanden, som efter en lång anställningstid i statens tjänst vid jämförelsevis hög ålder avskedats på grund av organisationsförändring, beredes någon pension av statsmedel, då han, såsom av läkarintyg framgår, på grund av sjukdom numera ej är i stånd att försörja sig. Marinförvaltningen anser, att, i händelse av bifall till sökandens framställning, pensionen bör bestämmas till ett belopp av 900 kronor för år, att utgå från och med den 1 juli 1938 utan avdrag för uppburen avskedsersättning.

Statskontoret har anförts följande:

Beträffande tidigare fall, då pension av riksdagen medgivits anställningshavare vid försvarsväsendet, som avskedats på grund av 1925 års försvars-

beslut och i samband därmed tillerkänts avskedsersättning enligt kungörelsen den 15 januari 1926, nr 10, må nämnas, att 1932 års riksdag tillerkänt vardera av förra daglönarna vid flottan N. I. Landgren (prop. nr 242; bankoutsk. utl. nr 30, p. 41; riksd. skr. nr 227, p. 37) och K. T. Håkansson (motion I: 94; bankoutsk. utl. nr 30, p. 42; riksd. skr. nr 227, p. 38) årlig pension å 444 kronor. Vidare har förre daglönaren A. Hj. Gustafsson genom beslut av 1933 års riksdag beviljats en pension av 600 kronor för år (motion II: 228; bankoutsk. utl. nr 34, p. 53; riksd. skr. nr 271) samt förre timlönaren S. Svensson av 1934 års riksdag tillerkänts en årlig pension av 444 kronor (motion II: 442; bankoutsk. utl. nr 12, p. 26; riksd. skr. nr 138). I de tre förstnämnda fallen har antingen förutsättning för sjukpension ansetts vara för handen eller ock sjukdom konstaterats i tjänsten. I det sistnämnda fallet har, förutom ömmande omständigheter, såsom skäl åberopats, att vederbörande vid sitt entledigande uppnått en levnadsålder, som med allenast omkring 2 månader understigit den ålder, vid vilken han skulle varit berättigad till förtidspension.

Under erinran härom vill statskontoret beträffande nu föreliggande fall uttala, att enligt ämbetsverkets mening omständigheterna icke kunna anses sådana, att tillräckliga skäl för pension äro för handen. Statskontoret finner sig förty och med hänsyn jämväl till de av bankoutskottet i ärendet framhållna konsekvenserna förhindrat att tillstyrka bifall till den förevarande framställningen.

Föredragande *departementschefen* har anfört:

Enär billighetsskäl måste anses tala för, att Olsson komme i åtnjutande av pension för återstående livstiden, och då ett medgivande härutinnan med hänsyn till i ärendet föreliggande särskilda förhållanden — Olssons långa tjänstetid, hans ålder vid entledigandet, tidpunkten för uppkomsten av den sjukdom, varav han lede, jämte ömmande omständigheter av ekonomisk art — icke syntes kunna medföra några nämnvärda konsekvenser, förordade *departementschefen*, att förslag förelades riksdagen om beredande åt Olsson av pension. Denna syntes skäligen böra bestämmas till 600 kronor för år, att utgå från och med den 1 juli 1939 och utan avdrag för uppburen avskedsersättning.

Utskottet. Med hänsyn till vad *departementschefen* anfört till stöd för det föreliggande förslaget, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till detsamma.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

III. Ecklesiastikdepartementet.

5:o.

Lärarinnan vid dövstumundervisningsväsendet Agnes Fredrika Matilda Broman. I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkt 4 föreslagit riksdagen

medgiva, att lärarinnan vid dövstumundervisningsväsendet Agnes Fredrika Matilda Broman må från och med månaden näst efter den, varunder hon avgår ur tjänst, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1,500 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Broman är född den 15 februari 1875 och således 64 år gammal;

att hon från sommaren 1898 till augusti månad 1910 varit slöjdlärlarinna vid Hallands läns folkhögskola;

att hon varit anställd såsom handarbetslärarinna vid förutvarande andra dövstumskoldistriktets skola i Växjö från och med den 1 oktober 1910 till och med den 30 juni 1938, då i samband med statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet nämnda skola ombildats till statens fortsättnings-skola i Växjö för dövstumma;

att Broman, som efter den 30 juni 1938 på grund av sin ålder ej kunnat erhålla ordinarie anställning vid statens läroanstalter för dövstumma, av skolöverstyrelsen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande förordnats att från och med den 1 juli 1938 tills vidare intill utgången av juni månad 1939 uppehålla en befattning såsom arbetslärare vid den nyss omförmälda nyinrättade fortsättningsskolan i Växjö för dövstumma;

att arbetstiden för Broman vid dövstumskoldistriktets skola, där hon vid sidan av tjänstgöringen såsom lärarinna tillika biträtt med sömnad för skolans räkning, uppgått till i medeltal 40 timmar i veckan;

samt att hennes avlöningsförmåner under de senare åren av anställningen vid sistnämnda skola utgjort — inberäknat vissa naturaförmåner — omkring 2,750 kronor för år.

I samband med statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet från och med den 1 juli 1938 medgav 1938 års riksdag, att anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. finge tagas i anspråk för bestridande av kostnader för pensioner och tilläggspensioner till vissa förutvarande befattningshavare vid dövstumundervisningsväsendet och deras efterlevande. Enär Broman av vederbörande dövstumskoldistrikt icke pensionerats före den 1 juli 1938 och icke är pensionsberättigad på grund av anställningen i statens tjänst under tiden 1 juli 1938—30 juni 1939, är erforderligt, att frågan om pension åt Broman upptages i särskild ordning.

Statskontoret och skolöverstyrelsen, som enligt därom av Kungl. Maj:t erhållet uppdrag gemensamt avgivit infortrat förslag i fråga om pension åt Broman, hava därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Broman finge från och med den 1 juli 1939 komma i åtnjutande av en årlig pension till belopp av 1,500 kronor jämte dyrtidstillägg. Beträffande beräkningen av pensionsbeloppet hava ämbetsverken anfört, bland annat, följande:

Vid bestämmandet av det pensionsbelopp, som bör tillkomma Broman, torde det naturligaste vara att utgå från de pensioneringsgrunder, som skulle

hava tillämpats av det ifrågavarande dövtumskoldistriktet, därest detsamma haft att besluta i fråga om Bromans pensionering. Enligt vad införskaffad utredning utvisar torde man kunna antaga, att Broman skulle av distriktet hava tilldelats en pension, som till beloppet motsvarar 60 procent av hennes avlöningsförmåner. Då dessa uppgått till 2,743 kronor för år, skulle pensionen med angivna beräkningsgrund komma att utgöra 1,646 kronor. Emellertid synes det ämbetsverken lämpligt och skäligt, att dyrtidstillägg medgives utgå å hennes pension i enlighet med vad som gäller för f. d. befattningshavare i statens tjänst. Enligt gängse beräkningsgrunder torde pensionsbeloppet i anledning härav böra reduceras med 10 procent eller sålunda efter lämplig avrundning till 1,500 kronor för år.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

6:o.

Städerskan vid tekniska gymnasiet i Örebro Ida Lovisa Jansson, född Fredberg. Under punkten 5 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att städerskan vid tekniska gymnasiet i Örebro Ida Lovisa Jansson, född Fredberg, må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 408 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Jansson, som är änka sedan år 1923, är född den 3 augusti 1863 och således 75 år gammal;

att hon sedan år 1904 eller alltså under mer än 34 år varit anställd såsom städerska vid tekniska gymnasiet i Örebro;

att Janssons dagliga arbetstid utgjort 3 å 4 timmar;

att hennes ersättning för städningsarbetet under åren 1933—1937 utgjort i medeltal omkring 800 kronor för år;

samt att Jansson, sedan hon blivit änka, haft sin försörjning uteslutande av inkomsten av nyssnämnda städningsarbete ävensom av en pension å 350 kronor för år jämte dyrtidstillägg, vilken pension hon åtnjuter från Örebro stad på grund av mannens anställning såsom kommunalarbetare hos staden.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

IV. Handelsdepartementet.

7:o.

Förre lotslärlingen vid Öregrunds lotsplats Leonard Konstantin Höijer.
I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 6 föreslagit riksdagen medgiva, att förre lotslärlingen vid Öregrunds lotsplats Leonard Konstantin Höijer må, räknat från och med den 1 september 1938, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 840 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att Höijer är född den 28 maj 1878 och således 60 år gammal;
att han den 5 oktober 1907 inträtt i lotsverkets tjänst såsom lotslärling vid Örskärs lotsplats;

att han varit extralots vid samma lotsplats från och med år 1915 intill utgången av år 1931, då lotsplatsen indragits;

att han från och med den 1 januari 1932 till och med den 31 augusti 1938, då han på grund av ohälsa avgått ur tjänst, varit lotslärling vid Öregrunds lotsplats och därunder huvudsakligen tjänstgjort såsom extra biträde å fyrskepp och vid fyrplatser, senast vid Djurstens fyrplats;

att han under sin anställningstid vid lotsverket under kortare tider jämväl innehaft förordnanden såsom lotsförman vid Örskärs lotsplats, fyrbiträde vid Örskärs fyrplats och fyrvaktare vid Djurstens fyrplats;

att Höijer under största delen av sin tjänstgöring såsom extralots — i varje fall från och med år 1919 — åtnjutit avlöning jämlikt av lotsstyrelsen fastställd stat, s. k. extralotsarvode, ävensom, då han varit intagen i lotsningstur, andel i lotspenningar;

att hans sammanlagda avlöningsförmåner under åren 1919—1937 varierat mellan omkring 3,400 kronor och 1,500 kronor för år samt under åren 1933—1937 utgjort i medeltal omkring 1,640 kronor för år;

samt att Höijer utöver sin anställning i lotsverkets tjänst icke innehaft någon statsanställning och att anställningen vid lotsverket utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

Affärsdrivande verks medel.

I. Postmedel.

8:o.

Förre lantbrevbäraren Karl Aron Karlsson. I motion II: 147 hemställer herr *Andersson* i Falkenberg jämte två av andra kammarens övriga ledamöter, att förre lantbrevbäraren Karl Aron Karlsson må under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av postmedel till belopp, som kan finnas lämpligt.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Karlsson är född den 21 juli 1862 och alltså 76 år gammal;

att han under tiden 1 januari 1911—31 oktober 1925 varit anställd såsom gående postförare å linjen Långås—Risen samt under tiden 1 november 1925—31 oktober 1935 såsom åkande lantbrevbärare å ringlinjen Långås—Risen—Långås;

att han, då han den 31 oktober 1935 efter egen begäran på grund av hög ålder lämnade sin anställning vid postverket, innehade en tjänsteålder av 24 år 10 månader, varav 14 år 10 månader såsom postförare och 10 år såsom lantbrevbärare;

att han fullgjort gående postföring med tre turer i veckan intill den 1 juni 1918 samt därefter med fyra turer i veckan;

att tidtabellstiden per tur enligt senast gällande tidtabell utgjort 5 timmar, motsvarande en årlig arbetstid av 780 timmar vid tre turer i veckan och 1,040 timmar vid fyra turer i veckan;

att ersättningen för ifrågavarande postföring från början utgjorde 1 krona 20 öre per tur och vid tiden för frånträdet 2 kronor 50 öre;

att han fullgjort åkande lantbrevbäring med häst och fordon med fyra turer i veckan intill den 1 oktober 1931 samt därefter med fem veckoturer;

att tidtabellstiden utgjort 5 timmar 45 minuter per tur, motsvarande en årlig arbetstid av 1,196 timmar vid fyra turer i veckan och 1,495 timmar vid fem turer i veckan;

att ersättningen för lantbrevbäringen i fråga under hela anställningstiden utgått med 5 kronor 50 öre per tur;

samt att han haft anställningen i postverket till huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen har anfört huvudsakligen följande:

Enligt av Kungl. Maj:t i brev till generalpoststyrelsen den 20 juni 1913, 28 juni 1918 och 28 februari 1930 fastställda grunder för åtnjutande av årligt understöd gäller, att dylikt understöd kan tilldelas poststationsföreståndare, lantbrevbärare och lådbrevbärare, som i sådan egenskap tjänstgjort minst 25 år eller, undantagsvis, under kortare tid, och som befinnas vara i behov av understöd.

Karlssons anställningstid såsom lantbrevbärare har dock icke varit av den omfattning, att generalpoststyrelsen vid prövning den 15 januari 1936 av en utav Karlsson gjord framställning om ålderdomsunderstöd ansett sig kunna, med stöd utav de av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna, bifalla densamma.

Förenämnda grunder, vilka fastställts efter riksdagens hörande, medgiva icke tilldelande av understöd åt sådana *postförare*, som, utan att verkställa lantbrevbäring, allenast forsla post direkt mellan två eller flera postanstalter.

Emellertid har riksdagen vid vissa tillfällen beviljat postförare årliga understöd att utgå av postmedel. I dessa fall hava dock såsom regel förelegat särskilda omständigheter, såsom t. ex. skada under tjänstutövning eller synnerligen lång anställningstid under sällsynt svåra och krävande förhållanden m. m.

Då sådana särskilda omständigheter, som ovan berörts, icke voro förhanden beträffande Karlssons anställning såsom postförare och då hans anställningstid i postverket vid den tidpunkt, då han fyllde 60 år, endast uppgick till 11 år 6 månader 21 dagar, fann generalpoststyrelsen vid prövningen av förenämnda framställning densamma ej heller böra föranleda någon generalpoststyrelsens åtgärd på grund av sökandens anställning såsom postförare.

Därest emellertid riksdagen skulle finna, att Karlsson, som, enligt av postmästaren i Falkenberg nu lämnad upplysning, haft anställningen i postverket till huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla, bör tillerkännas understöd, är från generalpoststyrelsens sida intet att erinra häremot. I fråga om storleken av eventuellt understöd anser sig generalpoststyrelsen dock böra föreslå, att detsamma icke sättes till högre belopp än 300 kronor per år.

Statskontoret har i ärendet yttrat bland annat följande:

Generalpoststyrelsen har funnit, att varken gällande betämmelser om ålderdomsunderstöd åt lantbrevbärare eller de s. k. summariska pensioneringsföreskrifterna vore å Karlsson tillämpliga. Ej heller syntes några sådana särskilda omständigheter föreligga, som vore av beskaffenhet att kunna föranleda pension genom särskilt beslut av riksdagen, såsom skada genom olycksfall under tjänstutövningen eller synnerligen lång arbetstid under sällsynt svåra och krävande förhållanden. Vid nu angivna förhållanden ansågo sig statskontoret svårigen kunna tillstyrka, att pension bereddes i förevarande fall. Däremot ville statskontoret för sin del förorda, att Karlsson, vars tjänstgöring särskilt under de senare åren syntes hava varit av betydande omfattning, med hänsyn till föreliggande omständigheter av Kungl. Maj:t tilldelades en engångsgratifikation med lämpligt belopp.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava de i ärendet hörda myndigheterna funnit, att varken gällande bestämmelser om ålderdomsunderstöd åt lantbrevbärare eller de s. k. summariska pensioneringsföreskrifterna äro i förevarande fall tillämpliga. På grund härav har statskontoret uttalat, att ämbetsverket för sin del svårigen kunde tillstyrka beredandet av pension åt Karlsson. Å andra sidan har generalpoststyrelsen förkla-

Utskottet.

rat, att därest riksdagen skulle finna, att Karlsson, som enligt inhämtad upplysning haft anställningen i postverket till huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla, borde tillerkännas understöd, från generalpoststyrelsens sida intet vore att häremot erinra, dock att understödsbeloppet därvid torde begränsas till 300 kronor för år.

Vid prövning av det förslag, som innefattas i den nu väckta motionen, har utskottet, även med beaktande av den restriktiva standpunkt riksdagen hittills plägat intaga till frågor om beredande av årligt understöd åt postförare, icke kunnat undgå att finna starka billighetsskäl vara för handen för beviljande åt Karlsson av en mindre pension på grund av hans anställningar i postverkets tjänst. Av avgörande betydelse vid bedömandet av den föreliggande pensionsfrågan har härvid syns utskottet vara, att enligt vad i ärendet upplysts Karlssons anställning i postverket, vilken omfattat en tid av nära 25 år — därav 10 år i anställning såsom lantbrevbärare — utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Med hänsyn härtill vill utskottet förorda, att Karlsson erhåller en mindre pension. Mot storleken av det av generalpoststyrelsen i sådant hänseende föreslagna pensionsbeloppet har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förenämnda motion II: 147, må medgiva, att förre lantbrevbäraren Karl Aron Karlsson må, räknat från och med den 1 januari 1939, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå av postmedel.

9:o.

Förre postföraren Erik Alfred Jakobsson. I motion II: 94 hemställer herr *Fredberg*, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. postföraren Erik Alfred Jakobsson, Tived, ett årligt understöd under hans återstående livstid med belopp, som kan befinnas skäligt».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Jakobsson är född den 18 november 1860 och således 78 år gammal;

att han enligt avtal med postverket åren 1901—1938 bestritt postföringen å linjen Finnerödja—Tived, vilken postföringslinje har en längd, fram och åter, av 42 kilometer, med två turer i veckan till den 1 maj 1925 samt med tre turer i veckan från och med sistnämnda tidpunkt;

att Jakobssons arbetstid utgjort för år räknat under tiden 1901—1925 988 timmar samt under tiden därefter lägst 585 timmar och högst 1,472 timmar;

att han härför uppburit ersättning med belopp, varierande mellan 182 och 1,560 kronor om året under tiden 1901—1922, samt med 1,092 kronor om året från om med år 1923;

samt att han äger en mindre stuga men icke åtnjuter annan inkomst än ersättningen från postverket.

I en till finansdepartementet år 1934 överlämnad skrift anhöll kantorn A. E. Hellman i Tived, att pension måtte beviljas Jakobsson.

I häröver avgivet utlåtande anförde *generalpoststyrelsen*, bland annat, följande:

Jakobsson, som förtjänar de bästa vitsord för sitt arbete i postverkets tjänst, är ogift och har icke underhållningsskyldighet gentemot någon anhörig. Han äger en mindre stuga, men åtnjuter ingen annan inkomst än ersättningen från postverket. Trots hög ålder befinner Jakobsson sig vid god hälsa. Under de senaste tio åren — den tid, för vilken upplysningar i detta avseende föreligga — har han sålunda icke vid något tillfälle varit sjukledig. Jakobsson har veterligen icke heller själv framställt önskemål att frånträda sin befattning såsom postförare. Tvärtom har han på förfrågan meddelat, att han har för avsikt att fortsätta med postföringen, så länge han orkar. Då han alltså fullgör postföringen på ett synnerligen förtjänstfullt sätt och arbetsförmågan är oförminskad, är Jakobsson, enligt *generalpoststyrelsens* åsikt, icke för närvarande i behov av ålderdomsunderstöd.

Visserligen har riksdagen i ett fåtal fall beviljat årliga understöd åt postförare, men i dessa fall hava förelegat särskilda omständigheter, vilka ansetts böra föranleda undantag från tillämpade grunder, i regel skada under tjänstutövning eller synnerligen lång tjänstgöring under sällsynt svåra och krävande förhållanden. Sådana särskilda omständigheter föreligga icke i detta fall. Jakobssons tjänstetid lär väl kunna betecknas såsom synnerligen lång, men postföringen kan icke sägas vara särskilt svår eller krävande, även om densamma, enligt uppgift av vederbörande postmästare, tidigare lär hava varit besvärlig och ansträngande, i synnerhet vintertiden. *Generalpoststyrelsen* saknar därför anledning tillstyrka bifall till framställningen om ålderdomsunderstöd åt Jakobsson.

Genom beslut den 18 maj 1934 fann *Kungl. Maj:t* den gjorda framställningen icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

Såsom av utredningen framgår, har *generalpoststyrelsen* vid ärendets prövning år 1934 ansett tillräckliga förutsättningar ej vara för handen för beviljande av pension åt Jakobsson. Emellertid har Jakobsson, som nu uppnått en ålder av 78 år, under icke mindre än 38 år utfört arbete åt postverket och hans effektiva tjänstgöringstid synes numera vara av den omfattning, som plägar krävas för beviljande av statspension. Härtill kommer, att enligt vad *generalpoststyrelsen* upplyst den av Jakobsson fullgjorda postföringen delvis varit av besvärlig och ansträngande beskaffenhet. Med hänsyn till föreliggande förhållanden och då ifrågavarande pensionsärende företar vissa beröringspunkter med det under nästföregående punkt upptagna, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att Jakobsson beviljas en mindre pension. Storleken av pensionsbeloppet synes utskottet skäligen böra bestämmas till 300 kronor.

Utskottet hemställer således,

Utskottet.

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 94, må medgiva, att förre postföraren Erik Alfred Jakobsson må, räknat från och med den 1 januari 1939, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå av postmedel.

II. Trafikmedel.

10:o.

Förra vägvakten vid statens järnvägar Märta Selina Jonsson. I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 7 föreslagit riksdagen medgiva att förra vägvakten vid statens järnvägar Märta Selina Jonsson må, räknat från och med den 1 november 1938, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 408 kronor, att utgå av trafikmedel.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Jonsson är född den 25 februari 1872 och således den 25 februari 1939 uppnår 67 års ålder;

att hon varit anställd såsom vägvakt vid statens järnvägar (Ånge) under en tid av omkring 17 år eller från och med den 1 september 1921 till och med den 14 oktober 1938, då hon på grund av ändrade tekniska anordningar entledigats från sin anställning;

att hennes dagliga tjänstgöringstid uppgått till 8 timmar;

att hennes inkomst såsom vägvakt under de senaste fem åren av anställningstiden uppgått till i medeltal omkring 725 kronor för år;

samt att hon på grund av skada till följd av olycksfall i arbete uppbär en livränta av 88 kronor för år men för övrigt är medellös.

Jonsson, som icke blivit underkastad bestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare, kan ej heller komma i åtnjutande av pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, enär hon vid den tidpunkt, då hon uppnådde 60 års ålder, icke under sammanlagt 15 år innehåft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

III. Statens vattenfallsverks medel.

11:o.

Förre stenarbetaren vid statens vattenfallsverk Erland Petterson. I en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 8 föreslagit riksdagen medgiva, att förre stenarbetaren vid statens vattenfallsverk Erland Petterson må, räknat från och med den 1 augusti 1938, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 504 kronor, att utgå av statens vattenfallsverks medel.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Petterson är född den 1 januari 1872 och således 67 år gammal;

att han varit anställd såsom stenarbetare vid följande statens vattenfallsverks byggnadsföretag, nämligen under tiden 25 oktober 1911—21 september 1918 vid Älvkarleby kraftverksbyggnad, under tiden 5 oktober 1918—22 januari 1923 vid Motala kraftverksbyggnad, vid vilket sistnämnda arbetsföretag han slutat på grund av kraftanläggningens fullbordan, samt under tiden 18 april 1933—12 juli 1938 vid Motalaströmsarbetena, varifrån han erhållit avsked på grund av arbetsbrist;

att hans sammanlagda anställningstid i vattenfallsverkets tjänst sålunda uppgått till sammanlagt omkring 16 år 5 månader, därav omkring 11 år 2 månader före 60 års ålder;

samt att Pettersons inkomster under de fem senaste åren av anställningstiden vid vattenfallsverket uppgått till i medeltal omkring 2,650 kronor för år räknat.

Petterson, som icke blivit underkastad bestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare, kan ej heller komma i åtnjutande av pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, enär han vid den tidpunkt, då han uppnådde 60 års ålder, icke under sammanlagt 15 år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Med biträdande av vad Kungl. Maj:t föreslagit hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 mars 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Ehrnberg, Friggeråker, Sandén, Holmström, Nilsson i Mölndal och Sundvik;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Osberg och Andersson i Lindome.